

کرخ بغداد ، محله شیعه نشین در قرن های چهارم و پنجم

شهر بغداد در سال ۱۴۵ در جای قریه ای با همین نام تأسیس گردید و بنای آن در سال ۱۴۷ یا ۱۴۹ به پایان رسید. مرکزیت شهری که تأسیس شد، در دایره ای بود که منصور قصرش را در میان آن قرار داد. این شهر چهار دروازه داشت: ۱- دروازه خراسان که آنان دروازه دولت یا اقبال می گفتند. ۲- دروازه کوفه. ۳- بصره ۴- شام.

کسانی که از حجاز می آمدند از دروازه کوفه وارد می شدند، آنان که از مغرب می آمدند از دروازه شام و آنان که از اهواز و بصره و واسط و یمامه و بحرین می آمدند، از دروازه بصره وارد می شدند. خراسانیان هم از دروازه خراسان وارد می گشتند. المدوره یعنی همان دایره اصلی شهر، در سمت غربی بغداد - غرب دجله - بود، اما شهر به سرعت در دو طرف توسعه یافت. یکی از مشهورترین محلات در غرب بغداد، محله کرخ بود. منصور به سرعت به این نتیجه رسید که بازار را باید از «مدوره» خارج کند؛ به همین دلیل دستور ساختن کرخ را داد (تاریخ الاسلام ذهبی: ۴۵/۹).

گفته اند، اهمیت این محله در یک دوره به این دلیل بود که ورودی بغداد از آنجا بود و بنابراین دژها و قصرها و بناهای زیادی در آنجا ساخته شد. هر چه هست، کرخ در همان زمان منصوری ریزی شد. از زمانی که بغداد تأسیس گردید و مهاجرانی از بصره و کوفه و خراسان به آن انتقال یافتند، و با توجه به گرایش های مذهبی و فکری مختلف و اهمیت آنها در تأسیس محلات، اوضاع به گونه ای پیش رفت که شیعیان در کرخ استقرار یافتند. این مسأله می بایست از اوائل تأسیس به مرور آغاز شده باشد، گرچه بروز جدی آن در قرن سوم و چهارم بوده است. احتمال می رود، کرخ به دلیل آن که برابر دروازه کوفه قرار داشته، مهاجرین شیعه کوفه اغلب از آن راه وارد شده و به تدریج در آن نواحی مستقر می شدند. به علاوه، بسیاری از بزرگان شیعه که از اشراف بغداد و حتی کارگزاران دولتی بودند، در محله کرخ که جای مهمی بود، منزل داشتند. در بغداد علاوه بر شیعیان امامی، معتزلیان شیعی هم فراوان بودند و در جناح بندی با اهل حدیث، به نوعی شیعه به شمار می آمدند. خطیب بغدادی از عبارتی از واقدی (م ۲۰۷) چنین برداشت می کند که او محله کرخ را از همان زمان، محله رافضه می دانسته است (تاریخ مدینه السلام: ۳۹۲/۱).

تقسیم بندی غالب شهر به محلات شیعه و سنی، امری است که در منابع تاریخی به آنها اشاره شده است. برای نمونه یاقوتدرباره «نهرالقلائین» می نویسد: «محله بزرگی در بغداد در شرق کرخ

است که اهالی آن سنی مذهب اند و میان آنان و اهل کرخجنگهای دایمی بوده است» (معجم البلدان: ۳۲۳/۵). با این حال باید گفت محلاتی نیز بود که سنی و شیعه به صورت مشترک زندگی می کردند. عنوان فراگیر منطقه سنی نشین که در جنوب شرقی محله کرخ قرار داشت، محله باب البصره بود، جایی که سنیان اهل حدیث و حنبلی و افراطی استقرار داشتند. در جنوب کرخ یا به تعبیر مورخان سمت قبله آن، باب المحول بود که آن هم محله ای سنی نشین بود. این در حالی بود که محله کرخ به طور کامل در اختیار شیعیان بود. یاقوت در تعیین موقعیت کرخ و باب البصره می نویسد: در فاصله شرق و قبله کرخ - قبله آن جنوب شرقی است - باب البصره است که اهالی آن همگی سنی حنبلی هستند و جز اینها در آن نیست. در جنوب آن نهر القلائین است. اهالی آنجا هم سنی حنبلی هستند. در سمت چپ قبله کرخ باب المحول است که اهالی آن هم سنی حنبلی هستند. در شرق آن محلات فراوانی هست. سپس می افزاید: و أهل الكرخ كلهم شيعة امامية لا يوجد فيهم سنيّ البتّة» (معجم البلدان: ۴۴۹/۴).

از زمانی که آل بویه به بغداد آمدند (سال ۳۳۴) و با حمایت آشکار آنان از شیعه، و علنی شدن برخی از مراسم شیعه در روز عاشورا و غدیر، درگیری میان محله باب البصره و کرخ آغاز گردید. فهرستی از این درگیریها که منجر به ویرانی و خرابی و قتل و غارت بسیار در محله کرخ شد، در منابع تاریخی چون المنتظم ابن جوزی (م ۵۹۷)، کامل ابن اثیر و تاریخ الاسلام شمس الدین ذهبی (م ۷۴۸) آمده است.

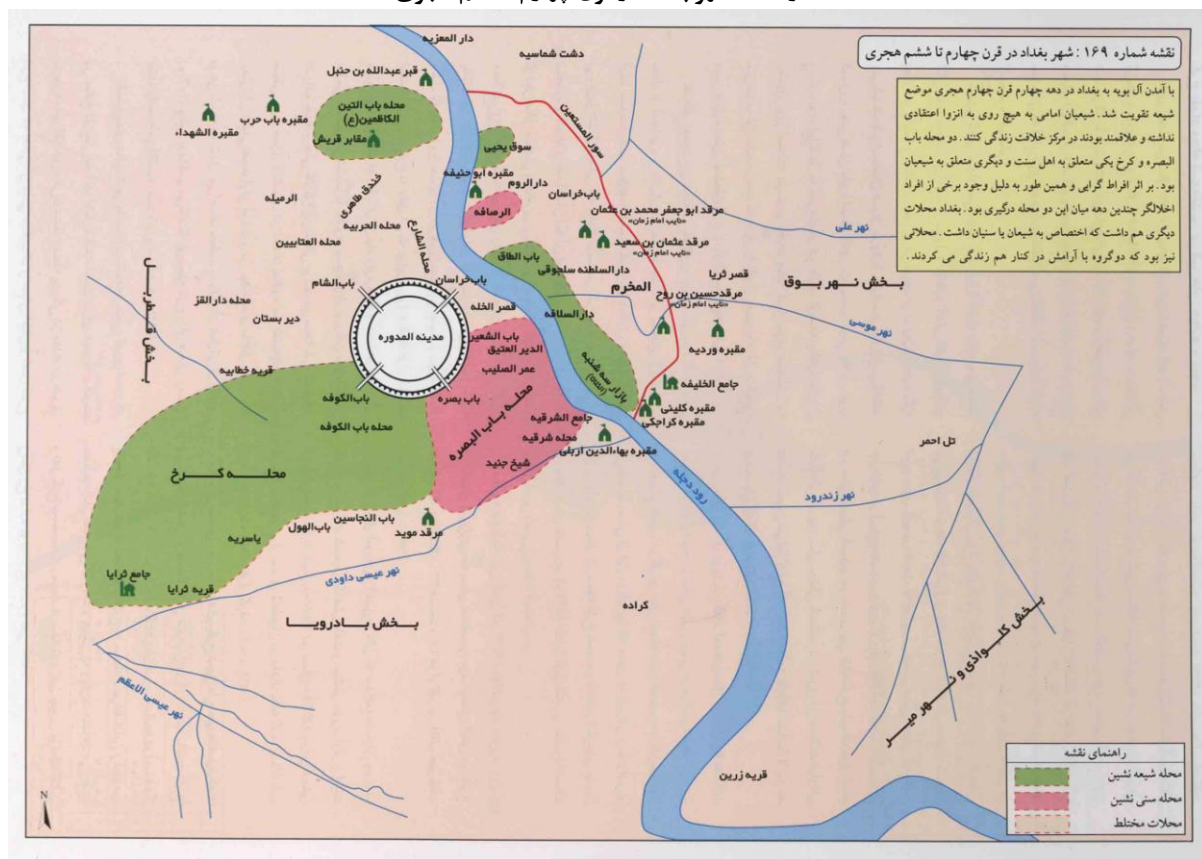
بنا به نوشته ابن کثیر (م ۷۷۴) تنها در یک مورد، وزیر ابوالفضل شیرازی، که سنی متعصبی بود، چندان آتش در کرخانداخت که ۳۰۰ دکان، ۳۳ مسجد و ۱۷ هزار نفر در آتش سوختند (البداية و النهاية: ۲۷۳/۱۱).

پس از زوال امویان و آمدن ترکان که مدافع سنیان بودند، قدرت و شوکت شیعیان کاهش یافت و بیشتر مورد آزار و اذیت قرار گرفتند (بنگرید: البداية: ۶۸/۱۲). در سال ۴۵۰ که برای مدتی کوتاه بساسیری از سوی فاطمیان بر بغداد غلبه کرد، محله باب البصره مورد حمله او قرار گرفت (البداية: ۷۷/۱۲).

به طور معمول در مآذنه های کرخ «حیّ علی خیر العمل» گفته می شد که نشان از تسلط کامل شیعیان در آن ناحیه داشت (تاریخ الاسلام ذهبی: ۶/۳۰). دو طرف، گاهی از در مصالحه درآمده با یکدیگر سازش کرده، اهالی کرخ به محله نهرالقلائین رفته در مساجد آنان نماز می گزاردند و

همگی به زیارت مشاهد می رفتند و اهل کرخ بر صحابه رحمت فرستادند و این چیزی بود که تا آن زمان رخ نداده بود! (تاریخ الاسلام ذهبی: ۷/۳۰).

نقشه شماره ۱۶۹: شهر بغداد در قرن چهارم تا ششم هجری

مدت کوتاهی نگذشت که این اتفاق و اتحاد برهم خورد. اهل کرخ «باب السماکین» را بنیاد گذاشته و بر سر در آن نوشتند: محمد و علی خیر البشر، فمن رَضِيَ فقد شکر و ابی فقد کفر (تاریخ الاسلام: ۹/۳۰). و این حکایت همچنان ادامه داشت. یکی از نقاط مهم در محله کرخ و بیشتر سمت جنوب آن، پیش از محله المحول، مسجد و محله براثا بود. مسجد براثا جایی مقدس برای شیعیان بود، زیرا بنا به روایات موجود، زمانی امام علی علیه السلام در آنجا توقفی داشته و پیش از رفتن به جنگ خوارج، در آنجا غسل کرده بود. اهمیت این مسجد چندان بود که در زمان مقتدر (۲۹۵ - ۳۲۰) دستور ویرانی این مسجد داده شد. در سال ۳۲۹ بار دیگر این مسجد به دستور راضی عباسی ساخته شد. مسجد مزبور تا سال ۴۵۰ آباد بود (معجم البلدان: ۳۶۳/۱) سپس در نزاعهای مذهبی ویران شد. این مسجد بعدها به صورت ویرانه ای بود، اما در دوره های اخیر بار دیگر آباد شد و اکنون یکی از مراکز مهم اجتماع شیعیان برای نماز جمعه در بغداد به شمار می آید. خطیب بغدادی، از مسجدی در «سوق العتیقه» یاد می کند که مورد احترام شیعه بوده و تصوّرشان بر این بوده است که امیرالمؤمنین (ع) به آنجا آمده است (تاریخ مدینه السلام: ۴۰۴/۱). به جز محله کرخ که به طور کامل ویژه شیعیان بود، بسیاری از شیعیان در باب الطاق زندگی می کردند.

گفته اند که در سال ۳۸۲ بعد از آن که برای ۳۰ سال مراسم عاشورا در کرخ و باب الطاق برگزار می شد، برخی از امرا دستور جلوگیری از آن را دادند (تاریخ الاسلام ذهبی: ۱۲/۲۷). حسین بن روح نوبختی از نوّاب اربعه امام زمان (ع) در محله ای در حاشیه رصافه و باب الطاق زندگی می کرد که به نام نوبختیه نامیده می شد. مرقد وی امروزه در همانجاست و در حال حاضر به سوق الشورجه شناخته می شود که یکی از مراکز اصلی شیعه نشین بغداد امروزی است. (مراقده المعارف: ۲۴۹/۱).

مرقد عثمان بن سعید نایب اوّل امام زمان علیه السلام هم در حاشیه رصافه، نزدیک دجله در سمت غربی در سوق الميدان، در قبله مسجدی است که بنام مسجد الدرب شهرت دارد (مراقده: ۶۲/۲). سایر محلات بغداد به طور معمول سنّی نشین با اقلیتی از شیعه بود. سنیان محلات دیگر به هیچ روی حنبلی و افراطی نبودند.

مقابر قریش قبرستانی در شمال غربی بغداد بود، جایی که به مناسبت دفن امام موسی کاظم و امام جواد علیهما السلام کاظمیه یا کاظمین نامیده شد. می توان مطمئن بود که شمار قابل توجهی از ساکنان کاظمیه در جوار حرم امامان (ع) از شیعیان بودند. مرقد سید مرتضی (م ۴۳۶) از

علمای برجسته شیعه در قرن پنجم در اینجا قرار دارد. پیش و پس از آن هم شمار زیادی از شخصیت های شیعه از جمله خواجه نصیرالدین طوسی (م ۶۷۲) در آنجا مدفون شدند. البته مزار موسی بن جعفر، برای سنیان معتدل سخت محترم بود. خطیب در «تاریخ مدینه السلام: ۴۴۲/۱» به نقل از ابوعلی خلال گوید: هیچ امر مهمی برایم پیش نیامد جز آن که قصد قبر موسی بن جعفر کرده به او توسل جستم و خداوند آن چه را که مورد علاقه ام بود برایم تسهیل و فراهم کرد. برابر کاظمین که در سمت غربی بغداد بود، درست در شمال شرق بغداد - شرق دجله - مقبره ابوحنیفه قرار داشت. منطقه رصافه در شرق بغداد و در پایین مقبره ابوحنیفه، منطقه ای سنی نشین به شمار می آمد، جایی که اکنون به آن اعظمیه گفته می شود. رصافه به موازات ساخته شدن کرخ در غرب دجله، در شرق آن ساخته شد. درباره ابن قادیسی گفته شده است که سنیان ناصبی در جامع منصور مانع از آن شدند که وی به نقل فضائل اهل بیت (ع) بپردازد. وی به جامع براثا آمد و در آنجا فضائل را نقل می کرد. زمانی هم در «مسجد شرقیه» نشسته در آنجا به نقل فضائل اهل بیت (ع) می پرداخت (تاریخ بغداد: ۱۷/۸) که نشان می دهد در آن حوالی نیز شیعیان فراوان بوده اند. «شرقیه» در اینجا، یعنی شرق شهر منصور نه لزوما شرق بغداد. محله مزبور میان باب البصره و کرخ بوده است (الانساب: ۸۲/۸).

درگیری های شیعه و سنی در بغداد در دوره آل بویه

سال	واقعه
۳۳۸	آخر ماه ربیع الاول درگیری میان شیعه و سنی و غارت محله شیعه نشین کرخ.
۳۴۰	بروز فتنه بزرگ مذهبی در محله کرخ.
۳۴۶	آخر محرم، ایجاد فتنه میان اهل کرخ و اهل سنت به سبب ناسزاگویی و کشتار وسیع از هر دو طرف.
۳۴۸	ایجاد فتنه ای دیگر میان شیعیان و سنیان و کشتار فراوان.
۳۴۹	درگیری میان شیعه و سنی، تعطیل شدن نماز در مساجد مگر در مسجد براثا که شیعیان بدان پناه برده بودند. بانیان این فتنه عباسیان بودند.
۳۵۱	در ربیع الثانی نوشتن شعارهایی از سوی شیعیان به فرمان معزالدوله بر دیواره مساجد با این عبارات که «نفرین خداوندی بر معاویه بن ابی سفیان، و بر آن که فدک فاطمه - خشنودی خدا از او باد - را پایمال کرد و آن که از خاکسپاری حسن به نزدیک آرامگاه جدش (ص) جلوگیری کرد و از آن که ابودر را تبعید کرد و آن که عباس را از شورا بیرون کرد» و... چون شب شد برخی از مردم این نوشته ها را زدودند. معزالدوله

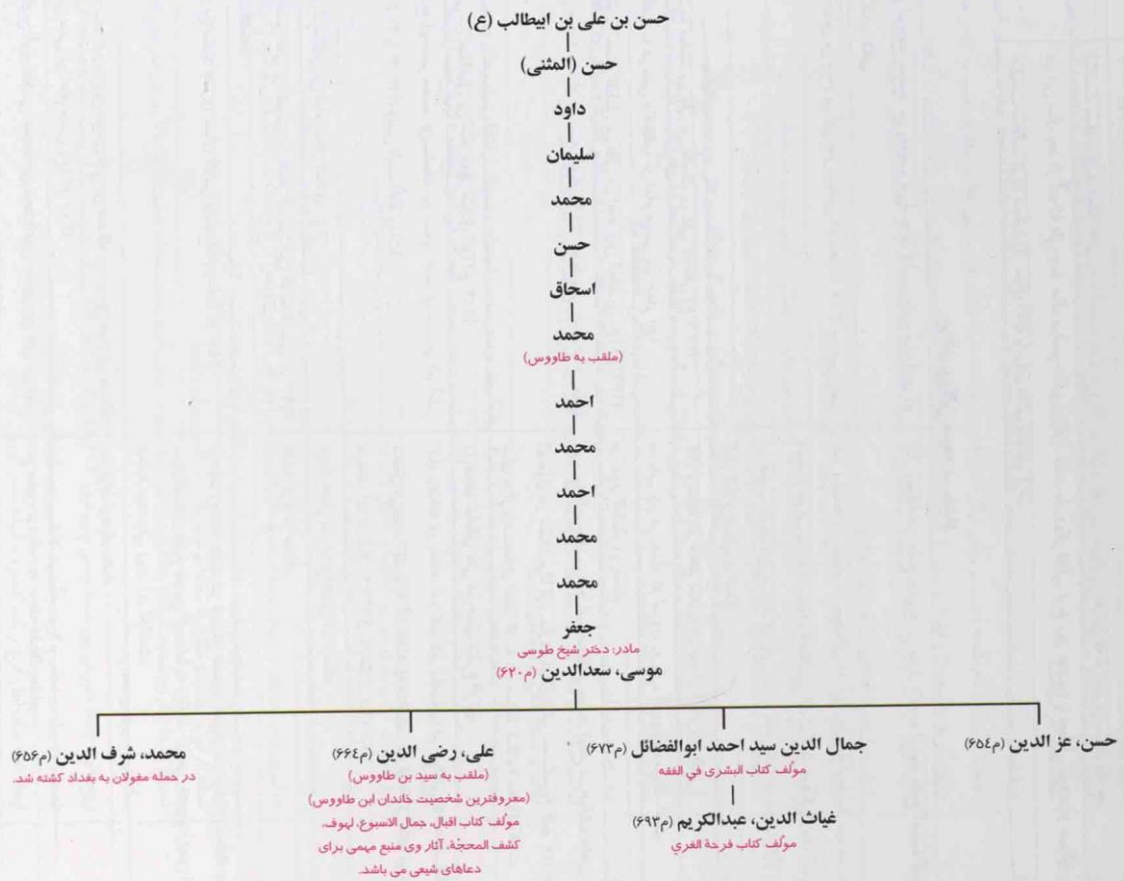
	نوبت بعد دستور داد بنویسند: «نفرین خداوندی بر آنان که به خاندان پیامبر خدا (ص) ستم ورزیدند و دراین نفرین جز از معاویه از کسی نام برده نشود.»
۳۵۲	دهم محرم، دستور معزالدوله بر انجام مراسم سوگواری روز عاشورا و عدم مخالفت سنیان به دلیل ترس از معزالدوله.
۳۵۳	بسته شدن بازارها در روز عاشورا برای سوگواری، و نزاع میان شیعیان و سنی‌ها.
۳۵۴	برگزاری مراسم عزاداری عاشورا، که سنی‌ها به دلیل ترس از معزالدوله به اقدامی علیه شیعیان دست نزدند.
۳۵۵	کشتار شیعیان با ورود سپاهیان خراسان بعد از جنگ با رکن‌الدوله.
۳۶۱	شورش شدید میان سنی‌ها و شیعیان و آتش زدن خانه‌های شیعیان توسط سنی‌ها در محله کرخ در حالی که فریاد می‌زدند: تمامی شر از سوی شماست.
۳۶۲	منع کردن شیعیان از برگزاری مجالس سوگواری از طرف سبکتکین. آتش زدن مجدد محله کرخ که در آن سیصد دکان، سی و سه مسجد و هفده هزار نفر سوختند.
۳۶۳	برپا شدن شورش در بخش غربی بغداد توسط عیاران، ایجاد شورش سترگ میان سنیان و شیعیان و سوار نمودن زنی بر شتر که او را عایشه نامیدند و گزاردن نام طلحه و زبیر بر برخی دیگر که بانگ برمی‌داشتند: ما با یاران علی بن ابی طالب پیکار می‌کنیم. در اواخر همین سال جنگ میان سنی‌ها و شیعیان و کشتار وسیعی از شیعیان و آتش‌سوزی محله کرخ و پیروزی اهل سنت بر آنان صورت گرفت.
۳۶۴	بسته شدن آب به روی مردم کرخ از سوی گروه‌هایی از عیاران، فتنه‌انگیزی عیاران به خاطر قصاص (ابن ابی عقیل) صاحب شرطه در محله کرخ. زیرا وی را گروهی از شیعیان کشته بودند.
۳۷۵	اتفاق واقعه‌ای مانند سال ۳۶۳ و کشتار وسیعی از هر دو گروه شیعه و سنی.
۳۸۰	درگیری میان شیعه و سنی پس از خروج بهاءالدوله از بغداد و نیز غارت و ویرانی و آتش سوزی در بغداد.
۳۸۱	روز هجدهم ذی‌الحجه (عید غدیرخیم) درگیری میان شیعیان و سنیان و کشته شدن بسیاری از آنان.
۳۸۲	دهم محرم، منع شیعیان (اهل کرخ و باب الطاق) از انجام مراسم سوگواری با چیرگی ابوالحسن علی بن محمد کویکی.
۳۸۴	بالاگرفتن کار عیاران در بغداد و نزاع میان اهالی کرخ و اهالی باب البصره و ظهور مردی معروف به (عزیز) از مردم باب البصره و پیوستن بسیاری از مردم به او که محله‌های بسیاری را آتش زد، و سپس با مردم کرخ مصالحه کرد.
۳۸۹	۲۶ ذی‌الحجه، آذین‌بندی و مراسم شادی مردم باب البصره، زیرا بنا به اعتقادشان در این روز پیامبر (ص) و ابوبکر وارد غار شدند. و نیز مراسم سوگواری آنان در روز هجدهم محرم که بنا به اعتقاد آنان در این روز مصعب بن زبیر کشته شد.
۳۹۱	درگیری میان اهالی کرخ و اهل سنت.
۳۹۳	شورش در بغداد، و اعزام عمیدالجیوش به بغداد از طرف بهاءالدوله و منع نمودن شیعیان و سنیان از انجام مراسم‌های مذهبی خاصشان.
۳۹۸	دهم رجب، درگیری میان شیعیان و سنیان، به دلیل آزار رساندن و خوار نمودن فقیه شیعی (ابن المعلم = شیخ مفید) توسط مردی از باب البصره.
۴۰۱	منع شیعیان از سوگواری در روز عاشورا و شادی و سرور در روز عید غدیرخیم توسط عمیدالجیوش.
۴۰۲	منع شیعیان از انجام مراسم سوگواری ایام محرم توسط فخرالملک وزیر.
۴۰۶	منع شیعیان از انجام مراسم روز عاشورا توسط فخرالملک وزیر، به دلیل درگیری میان اهالی کرخ و باب‌البصره.
۴۰۸	درگیری میان شیعیان و سنیان، و بنا کردن دروازه‌هایی توسط اهل نهر القلائین و اهل کرخ و کشته شدن بسیاری از مردم در این دو دروازه.
۴۱۶	شورش و جنبش عیاران در بغداد، غارت اموال مردم و آتش گرفتن محله کرخ و گرانی.
۴۱۷	تسلط ترکها بر بغداد و حمله به محله کرخ و غارت و آتش‌سوزی بازارها.
۴۲۰	ممنوع شدن نماز در مسجد (برائنا)، به دلیل - به قول اهل سنت - بدعت‌آمیز بودن سخنان خطیب آن، که با پوزش المرتضی از خلیفه دوباره نماز جمعه برقرار شد.
۴۲۱	ربیع‌الاول، ایجاد شورش بین شیعه و سنی و سوختن ۴۰۴ بازار و کشته شدن افراد بسیار، همچنین تکرار مجدد حادثه مسجد (برائنا)، و نیز منع شیعیان از زیارت نجف و کربلا و مشهد کاظمین توسط اهالی باب‌البصره.
۴۲۲	ایجاد فتنه میان اهل کرخ و باب‌البصره و کشته شدن گروهی از آنان.
۴۳۷	انجام مراسم روز عاشورا از سوی اهالی کرخ علیرغم ممنوعیت آن که منجر به درگیری میان شیعیان و سنیان گردید. دادن آزادی در گفتن عبارت «حی علی خیرالعمل» به شیعیان و نیز «الصلاة خیر من النوم» به سنیان.
۴۴۱	آشتی موقت شیعیان و سنیان و رفتن اهل کرخ به محله نهرالقلائین و نماز گزاردن در مسجد آنان و رفتن همگی به زیارت مشهد امام علی و امام حسین (ع).
۴۴۲	در ماه صفر درگیری میان شیعه و سنی، به این دلیل که اهالی کرخ زمانی که از ساختن بنای (باب السماکین) فارغ شدند، برجهایی بنا کردند و بر آن برجها با طلا نوشتند (محمد و علی خیرالبشر)، سنیان مخالفت نمودند و گفتند: نوشته‌اید: کسی که راضی بدان باشد شاکر است و اگر ناراضی باشد کافر است. شیعیان گفتند چنین ننوشت‌اند. در این نبردها حاکم بغداد حامی سنیان نهر القلائین بود.
۴۴۳	شورش و درگیری میان شیعیان و سنیان. شیعیان باز بر مساجد خود نوشتند: محمد و علی خیر البشر و در اذان خود «حی علی خیر العمل» گفتند. در شانزدهم ذی حجه سنیان به کرخ حمله کرده دو نفر را کشتند و سرشان را جدا کرده بر دیوار مسجد مستجد آویزان نمودند. چند

روز پیش از آن در ذی‌القعدة هم به کرخ حمله کرده و سی و اندی زن و شش مرد و تعدادی بچه را کشتند و آتش به خانه‌ها و دروازه‌های کرخ انداختند.	
در محرم ادامه فتنه میان شیعه و سنی و کشته شدن بسیاری از مردم و ورود ترک‌ها به این غائله و به آتش کشیده شدن بسیاری از بازارهای کرخ. به نوشته ذهبی در این سال، ابن نسوی - رئیس پلیس بغداد - که نیرو گرفته بود، زد و کشت و هر آنجا که نوشته شده بود «محمد و علی خیر البشر» آن را تخریب کرد و آتش را شب و روز در کرخ انداخت.	۴۴۴
تأسیس دولت سلجوقی و پایان دولت آل بویه با دستگیری الملك الرحیم پس از ۱۲۷ سال.	۴۴۵
ورود بساسیری - نماینده دولت فاطمی - به بغداد و خوشحالی اهالی کرخ و اقامه نماز در جامع منصور و گفتن «حی علی خیر العمل» در اذان. جنگ چهار روزه سنیان و شیعیان روی کشتی‌ها در دجله.	۴۴۷
شکست بساسیری و حمله اهالی باب البصره به کرخ و غارت آن و تخریب دروازه زعفرانی که از بهترین دروازه‌ها بود.	۴۵۰
در این سال بعد از آن که طی چند سال مراسم عاشورا برگزار نشد، بار دیگر اهالی کرخ روز عاشورا را تعطیل کردند و سوگواری نمودند. حکومت دخالت کرده شماری از سران آنان را برای مدتی زندانی کرد.	۴۵۱

مراقد بزرگان شیعه در بغداد

ثقة الاسلام شیخ ابوجعفر محمد بن یعقوب بن اسحاق کلینی رازی بغدادی (م ۳۲۹) نویسنده کتاب کافی	کنار رصافه در جامع صفویه در بغداد (که به اشتباه جامع آصفیه گفته می‌شود).
شیخ ابوالقاسم حسین بن روح بن ابی بحر نوبختی (م شعبان ۳۲۶) سومین نایب امام زمان (ع)	کنار رصافه در بغداد در محله‌ای که آن زمان به نوبختیه شهرت داشته و در قسمت شرقی بغداد در سوق العطارین است. گنبد کوچکی روی آن قرار دارد و در جنوب مرقد وی مسجد کوچکی است. محل قبر در پشت بازار شورجه در کنار شارع جمهوری است.
قاضی ابوالفتح شیخ محمد بن علی بن عثمان بن علی کراچکی (م ۴۴۹)	کنار رصافه در جامع صفویه در بغداد (کنار قبر کلینی)
ابراهیم اصغر ملقب به مرتضی و مجاب بن امام موسی بن جعفر (ع)	در باب زار در بغداد که امروزه به باب الدروازه معروف است.
عبدالله شهید فخر بن حسن افطس بن علی بن امام زین العابدین (ع) (م ۱۶۹)	در سوق الطعام در بغداد
ابوحسن علی بن محمد سمري (م نیمه شعبان ۳۲۹) (چهارمین نایب امام زمان)	در سوق الهرج قدیم نزدیک رصافه در بغداد (واقع در خیابان خلجی در ربع باب المحول در شمال برانا قرار دارد) در نزدیکی مستنصریه. قبر وی در حجره‌ای میان بازار و مسجدی است که به نام مسجد قلیانیه معروف است.
سلطان سید علی بن اسماعیل بن امام جعفر صادق (ع) (م ۵۱۹)	در محله سلطان علی در جنب شارع الرشید
شیخ خلانی، شیخ ابوجعفر محمد بن عثمان بن سعید عمری اسدی (م آخر جمادی الاولی ۳۰۵ یا ۳۰۴) (دومین نایب امام زمان)	کنار رصافه در بغداد (در کنار قبر مادرش) در خیابانی که به باب الکوفی قدیمی متصل می‌شود. اکنون به آن محله، به مناسبت نام او خلانی گفته می‌شود. مرقد و مسجد آن در سال ۱۳۴۹ ق بازسازی شده است.
محمدالفضل بن اسماعیل بن امام جعفر صادق (ع)	محله فضل در جامع الفضل در رصافه
بهاءالدین ابوالحسن علی بن عیسی بن فخر الدین ابی الفتح اربلی (م ۶۹۳) نویسنده «کشف الغمه».	محله کرخ در بغداد.
ابوعمر و عثمان بن سعید عمری سمان (اولین نایب امام زمان) (م ۲۵۷)	نزدیک رصافه بغداد در نزدیکی مسجد الدرب در نزدیکی دجله، سمت غربی سوق‌المیدان. شیخ طوسی گوید ما به زیارت آن می‌رفتیم و رئیس ابومنصور بن محمد صندوقی روی آن گذاشت.
ادریس حسنی، سید ادریس بن موسی ثانی بن عبدالله بن موسی جون بن عبدالله محض بن حسن مثنی بن امام حسن (ع) (م ۳۰۰)	در کراوه نزدیک بغداد
ابوالفضل تاج‌الدین آوی افطسی، محمد بن مجد الدین حسین بن علی بن زید... حسن افطس بن علی اصغر بن امام زین‌العابدین (ع) (م ۷۱۱)	در حفیره نزدیک رود دجله اطراف بغداد.
سلمان فارسی صحابی ایرانی پیامبر (ص)	مدائن که اکنون آن را سلمان پاک می‌نامند و در ۴۰ کیلومتری جنوب شرقی بغداد است.
حذیفه بن یمان صحابی مشهور پیامبر (ص)	در کنار مرقد سلمان فارسی
امامزاده طاهر بن محمد بن علی بن حسین بن علی بن ابی‌طالب (ع)	در کنار مرقد سلمان فارسی
	مراقد بغداد و به طور کلی عراق بسیار فراوان است. در این باره می‌توان به کتاب مراقدالمعارف (از حرزالدین)، مراقد بغداد (از یونس السامرائی)، دلیل خارطة بغداد (از مصطفی جواد) و المراقد و المزارات فی العراق (از ثامر عبدالحسن العامری) مراجعه کرد.

شجره نسب خاندان طاووس

جد مادری ابن طاووس ورام بن ابی فراس بن عیسی از اعقاب مالک اشتر نخعی بوده است.